

Beszélgetés a gyerekekről (2.)

Érte és ellene

...különleges gondoskodást és védelmet kell biztosítani mind a gyermek, mind az anya számára, beleértve a megfelelő születés előtti és születés utáni gondoskodást." (ENSZ-nyilatkozat, 1959.)

Bizonyára ismerik a kérdést: mi az, amiért és ami ellen a nők mindenre képesek? A válasz sem ismeretlen: a gyermek. Szinte mindenki tud esetet, történetet, mire volt képes egy asszony azért, hogy gyereket szülhessen, s arra is, mit meg nem tett, hogy elkerülje a gyermekáldást. Ez a kérdés természetesen nem egy vagy két ember magánügye. Össztársadalmi probléma, ezért beszélgettünk erről dr. Sas Mihály egyetemi tanárral, a SZOTE Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikájának igazgatójával, a Magyar Nőgyógyász Társaság elnökével.

— Valóban mindkét irányból óriási a nyomás. Egy régi tipikus példát is említenék — nem a dramatizálás szándékával. Egy anya két gyereke után sterilizáltatta magát klinikánkon. A sors tragédiája, hogy mindkét gyereke meghalt. Utána mindent megtett volna egy újabb szülés, a gyerek érdekében. Az orvosoknak óriási a felelősségük, hiszen ítélelképességre van bízva, hogy annak a nőnek lehet-e gyereke, mekkora kockázatot kell vállalnia, milyen kezelések sorozatának kell alávetnie magát azért, hogy legyen, vagy azért, hogy ne legyen gyermeke. Hazánkban kizárólag súlyos megbetegedések esetén jöhet szóba a műtéti sterilizálás. Egy biztos, hogy a gyerekeket nem lehet anyagi javakkal helyettesíteni, a legjobb anyagi körülmények között élő gyermektelen emberek élete is feleslegessé, céltalanná válik egy idő után.

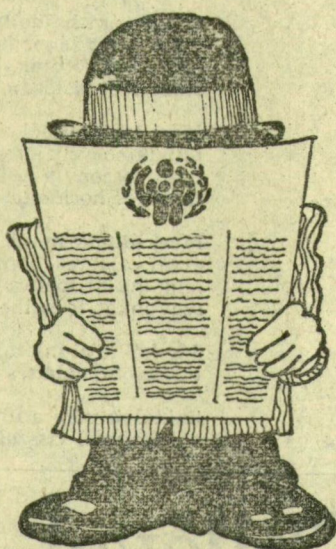
— Az orvostudomány mikortól számítja előlányneket a magzatot? — Erről sok vita folyik. Leghevesebb talán úgy megítélni, hogy a megtermékenyített petesejt már az új utód keletkezésének alapja. Kétségtelen, hogy még nem hasonlít majdnem önmagára, de különálló, önálló életet él az anyában, bár rá van szorulva, nélküle nem létezhet. De bizonyos szempontból mégis egy új egyed.

— Egy 1975-ös rendelkezés szabályozta ennek a kérdéskörnek sok problémáját. Emberiesen, humánusan, az egyén biológiai, fizikai, pszichológiai állapotát messzeemenően figyelembe véve dönthetnek a terhességmegszakítás és -megelőzés kérdéseiben.

— Ez így van. Ezek a rendelkezések előnyben részesítik a terhesség megelőzését, ismerve a terhességmegszakítás hátrányait és veszélyeit. Mégis előfordulhat egészségügyi, szociális stb. problémák miatt a terhességmegszakítás. A döntést mindig gondosan mérlegelni kell, hiszen a szaporodás nemcsak egy vagy két ember ügye, hanem társadalmi kérdés. Úgy tűnik, most hazánkban harmonikus az egyensúly. A dolog másik része a társadalmi segítség, a juttatások rendszere. Csak egy példa: a városi tanács három- vagy több gyermekes család részére már az igénylés évében lakást juttat. Sokkal könnyebb a „ne legyen” óhajának eleget tenni, hiszen szakmai szempontból szinte százszázalékos módszerek vannak a terhesség megelőzésére. A statisztikák szerint minden kilenc-tizedik házaspár gyermektelen, s a születés elősegítésére még szerényebb eredményeink vannak. — A jelentkezők 20–30 százaléka több év után, műtéti beavatkozás, gyógyszeres kezelés árán szülhet gyereket.

— Öt-hat éve éppen ezen a klinikán kísérletek folytak a meddőség kezelésére. Milyen eredményeket tudnak felmutatni?

— Ez alatt az idő alatt nagyon sok nőt kezeltünk eredményesen. Mintegy 1400 gyerek született, ezeknek testi és szellemi fejlődését folyamatosan figyelemmel kísérjük. Ez a komplex, rendszeres és folyamatos vizsgálat egyedülálló. A tapasztalatunk az, hogy nagyobb részük az átlagnál fejlettebb, hiszen olyan családi környezetben él, ahol szeretik, vé-

dik, s a lehetőség szerint mindent megadnak neki.

— A fogamzásgátlás új módszerei szinte általánosan elterjedtek. Am nagyon sok nő panaszkodik bizonyos tablettákra, ráadásul rémhírek is keringenek a fogamzásgátló gyógyszerekről, káros hatásairól.

— A fogamzásgátló tabletták szedésének van egy kis kockázata. De aránytalanul kevesebb, mint egy terhességmegszakításnak. Azt, hogy egy asszonynak tablettát, spirált vagy hurkot ajánl az orvos, az nagyon sok mindentől függ. Nem szabad ezt a kérdést sematizálni, nem szabad sablonosan recepteket fölírni. Pontosabban betartva az utasításokat, a kockázat igen csekély, szinte elenyésző. Túloznak azok, akik vészharangokat kongatnak. A tapasztalatok egyértelműen bizonyítják, hogy a fogamzásgátló tabletták szedésének kockázata igen csekély, s egyénenként változik.

— A tudományos kutatás, az orvostudományok fejlődése azt eredményezte, hogy nagyon sok koraszülöttet és „éretlen” újszülöttet mentenek meg.

— A koraszülöttek számának növekedése több okra vezethető vissza. Nagy szerepet játszanak ebben az egyéni tényezők, a szülést megelőző megfontolatlan terhességmegszakítások és a társadalmi mobilizáció. Ezek mind itt csapódnak le a szülőszobában. Az ezer gramm alatti csecsemőket éretlen szülések, az ezer és 2500 gramm közöttieket koraszülések nevezzük. Az előbbieket életben maradásának kilátásai igen csekélyek, bár mindent el kell követnünk életben tartásukért. Az összes szülések mintegy tíz százaléka korai- és éretlen szülés, és jóval magasabb, mint a környező országok átlaga.

— Lejárt az az idő, amikor az asszonyok otthon, magánházaiknál, bábák segítségével szültek meg gyerekeiket. Gyakorlatilag az újszülöttek 99 százaléka szülőszobában látja meg a napvilágot. És minél nagyobb egy gyógyintézet, annál jobb az a fölitélek.

— Mindezeket túl a hathatós orvosi kezelés eredményeként olyan asszonyok is terhesek lesznek, akik azelőtt teljes biztonsággal lemondhattak a gyermekáldásról. A cukorbetegség, szív-műtét után levő nők, belgyógyászati betegség és műtét után rendbe jött asszonyok is szülhetnek — ez persze nehezebb az orvosoknak, szülő nőknél egyaránt. Ezeknél nagyobb a veszély a koraszülésre is. Eppen ezért építették ki azt az öt-hat úgynevezett perinatális intenzív centrumot, ahol szakemberbázis, szellemi felkészültség, műszerpark, technikai felszerelés egyaránt koncentrálódik. A jövő útja ez, hiszen az ilyen nagy intézetekben több szakma integrációja valósulhat meg s mind biztonságosabb a szülés. Évente vonzásterületünkön hat-hétezer gyerek születik, s szinte valamennyien egészségesek, szépek.

TANDI LAJOS

Berczeli A. Károly

Hiány

A nincs, a semmi és a sohasem fölfoghatatlan, mint a végtelen, de mégis van, s nemléte ritka lét, mert nincs ugyan, de benned él e semmiség —

S olyan hiány ez, mely nem bírható ki, mely úgy tátog, hogy seb lesz már, valódi, mely lenni kíván süket üregével, s mint nemlévő, egész világot érlel —

Ne formáld hát a gyúrhatót, az anyagot, mi túl van a valón, sokkal dúsabb s nagyobb, mi létezik, az már beteljesült — Te a hiányt dalold: a vágyat és az űrt —

Alapító tagja volt a Szege-di Fiatalok Művészeti Kollégiumának. Mint állástalan diplomás „kuncogó krajcárért” végzett szellemi inségmunkát. A nyomor elől 1938-ban Pestre menekült, a Széchenyi Könyvtár munkatársa lett.

Eletműve páratlanul sokrétű, e helyen nem tudunk teljes felsorolást adni. Úttörő volt, mint műfordító (Janus Pannonius, Pascoli stb.), és

színdarabjai alapján joggal tarthatjuk a magyar abszurd egyik megteremtőjének. Gazdag meseszövési regényei közül több szegedi tárgyú: *Hul-lámstir*, *Kék ég alatt*, *Mester-hegedű*, *Előjáték*. Költészete egy filozofáló gondolkörhöz jutott el, melynek legjobb darabjai — Doboss Gyula kritikája szerint — Kosztolányira emlékeztetnek.

Szülővárosa tisztelettel köszönti a 75 éves író! A. F.

Két summás

János bácsi:

— Mi innét a Pallavicini-uralomba jártunk. A zsidóbirtokhoz, Anyásra. Gyalog möntünk, mög biciklin, mán akinek volt. Neköm a sógorommal volt egy, azon oszt ketten ültünk. Húsz vagy huszonkét kilométerre lehet innét, Sándorfalvátul Anyás. Kendört kapáltunk, mög aratunk, és el is csépöltük, mert magkerdör volt. Mikor mit köllött. Ha bejutottunk a bandába, csak akkor! Mert ám nem mönt az csak úgy. Annak volt jó, aki tudott fizetni féldecit a gazdának. Az is sándorfalvi volt, möghalt már. Bandagazda.

No, elmöntünk hetfün, oszt szombatig kint voltunk. Keltünk a Nappal, feküdtünk a csillagokkal. Tizenhat, tizennyolc órát, mikor mennyit dolgoztunk. Onnivalót mi vittünk tarisznyába. Lebbencs vagy tarhonya, krump-li, szalonna, könyér. Haj, de amögö olyan száraz lött mán a hét közepire, mint a kopogó deszka. Ha nagyon fáradtan gyüttünk be a munkábul, nem bírta a kezünk, hogy vágjunk a kenyérből, hát akkor csak legyintöttünk. Öttük a krumplitarhonyát magába. Azt főztünk napszámra. Krumplistarhonyát. Ha volt kedvünk, mert nem ecör dültünk lefele a szalmára, mán ha istállóba aludtunk, ha mög ott, ahun a magkendört szárítottunk, akkor a ponyván. A kendőrtakarón oszt a nagykabát volt a paplanunk. Aludtunk négy-öt órát, néha hármat. Mjt számított az. Egyikünk a másikat akarta frissességbe fölülmülni, hogy lássa a gazda, mög a pallér, hogy ű a szorgalmasabb. Vögye föl máskor is.

Röggel, háromkor, négykor talpon. Tudja, hogy mosdottunk? Így-e! Telesztuk a po-fánkat vízzel, oszt ide a mar-kunkba belecsurgattuk. Köptük magyarán. Azt mög bele az arcunkba. Ez volt a mosdás. Mosdottunk volna mi jobban is, mert nem születéstül fogva piszkos a parasztembör, csakhát nemigön voltunk bővíbe a víznek. Ártézikút mög mifene! Az csak bent az uradalomban. Öt-hat kilométerre. Az sok volt.

A földnél folyt egy csatorna. Lemöntünk a szélbe, széthajtot-tuk a békanyálat, tudja, az olyan zöld fonálokból van, oszt mög-

merítettük az üvegöt. Így lött ivóvíz. Mindig együtt csináltuk a sógorral. Ű hajtotta a zöldet a tetejéről, én mög merigettem.

Jaj, sose felejtöm el. Az inté-zőnek a kuttyája mögfújtott egy vadnyulat. Elszödtük tülle. Igön-ám, de vízünk mög nem volt! Bent a szállásnál. Mondom, messzire köllött volna mönni, hát nem möntünk. Mögföztük a nyu-lat saját levibe. Mert eresztött az. Süldő nyúl ereszt. Mög is fött az, röndös öhetősre. Befaltuk a paprikást, mint a farkas. Hüanannya, éccaka gyütt ám a nagy forgolódás! Kívánta a nyúl a vizet, mint a veszőttfene!

No oszt, amikor vége volt, gyütt az elszámolás. Holdankint másfél mázsa búzát, könyérnek-valót adtak. Összegyütt három-négy mázsa. A jobbáknak öt. Akkor mi fogadtunk kocsit, oszt fölpakoltuk. Úgy hoztuk haza: möntünk a kocsi mellett. Gyalog, biciklivel. Neköm volt egy oszt a sógorommal ketten möntünk rajta. Ahogy mondtam. Ez volt a summásélet. Akkor. Mostmán ilyesmi nincs. Summások?!

János:

— Szóval hogy van? Elmennek a lakóhelyüktől távol egy gazdaságba dolgozni, meghatározott időre, igen? És aztán egyösszegben kapják a fizetséget. Egy summában. A mindenit! Hát akkor ilyenformán mi is summások vagyunk!

Nem, én nem ismertem ilyeket. Eredetileg városi gyerek vagyok. Miskolcon nőttem fel, ott is érettségiztem hatvanhét-ben. Közgazdaságiban. Pénzügyör voltam hetvenhatig. Higgyel el, alaposan megismertem az embe-reket, olyannyira, hogy néha-néha elegendem is volt belőlük. Ha valamit, hát emberismeretet hoztam abból a majd tíz évből.

Most az Ózdi Kohászati Üze-mekben dolgozom. Gyártásközi ellenőr a beosztásam. A henger-üzemben vagyok. A közgazdaságiban kohászati gyártástechnológiát is tanultunk, így nem idegen nekem ez a szakma. Négy műszakban dolgozunk, poros, füstös üzemekben, úgy hogy az ember állandóan vágyik a szabad levegőre. Ide főleg! Nézzé, ezer-ágra süt a nap, csend, van, győ-nyörű tiszta levegő. Két hét

üdülés. A Balatonon egymásba ér a... könyökünk, költjük a pénzt, itt meg keresünk is. Ez nem szöveg, s nehogy azt higgye, csak a pénz hajt, megkeresem az öt-ezret a kohászatban, hanem ez az Alföld itt nekem környezet-változás. Eitemben most látok először ekkora paprikatáblát. Maguknak a hegyvidék kirándu-lás, nekem munka. Munkahely. Özdon dolgozom, Kissikátorban lakom. Mifelénk az a szokás, hogy a falun lakó ipari mun-kások odahaza állatokat tartanak. En is. Van két disznóm, de másnak nyolc-tíz, mellette nyu-lak, az most a divatos, aztán baromfi, kisbika leadásra. Ilye-nek.

Fólia, kertészet, pláne ház-nál, és annyi, mint amit itt erre is látok! Az nincs. Csak állattar-tás. No, hát ezért jövőnk ide le. A terményért. Felénk kevés sze-mes takarmány terem. Itt pedig naponta kilencven kiló takar-mánybúzát, ocsut kapunk. Ami-kor megvan, az itteniek — a té-esz — hazaszállítják nekünk.

Tizenkét órát dolgozunk. Szé-nát gyűjtünk, kazlazunk, de most a paprikaföldet öntözzük. Nem nehéz egyik sem. Ezt például háromóránként kell áttelepíteni. Az alatt csak figyelünk kell, minden szórófej jól működik-e. Ha levág egyet a víz, megállít-juk a szivattyút és visszanyom-juk. Aztán megint tovább. Ehol ni. Várjon...

Hát ennyi. Mondja, nem ma-rad itt ebédre? Kihozzák a hely-lyünkbe. Zöldbabaleves lesz, meg sertéspörkölt. Piszkok jó kaja van, hazai ízekkel, mert tudja a téesz fogadott szakácsnőt is. Ő is kis-sikátori. A tizenharmadik a bri-gádban. Csak az a dolga, hogy nekünk főzzön. Hát nem jó? Ha hiszi, ha nem, ennél jobb körülményeket én sem tudok odaha-za teremteni. Háromszori étke-zés, hideg-meleg vizes fürdő, tiszta, kényelmes szállás. Vigyáz-nak az ilyesmire, úgy látszik, fontos nekik, hogy itt dolgoz-zunk. Kevés a munkaerő. Nem-csak mi, hanem még utánunk is jönnek több turnusban. Mindig így, mint én is, hogy kiveszi a szabadságát — vagy egy részét, aztán beszáll a brigádba és jön. Itt a Pista bácsi. Öntődarus. Már ötödik éve jár ide. Két hetet itt melőzik, aztán megy az egyete-mi tanár fiához Hajdúszoboszló-ra, a bütykeit áztatni. Hát nem okosan teszi?

IGRICZI ZSIGMOND